

БЕЗПЕЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ: ПРАВООХОРОННИЙ АСПЕКТ

SAFETY ENVIRONMENT IN PENAL INSTITUTIONS: LAW ENFORCEMENT ASPECT

Пивоваров В.В., к.ю.н., доцент,
завідувач відділу дослідження проблем кримінально-виконавчого права
*Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України*

В статті наголошується, що Державна кримінально-виконавча служба України є доволі унікальною державною інституцією, діяльність якої спрямовується на вирішення тільки їй притаманної функції виправлення і ресоціалізації засуджених, а також соціально важливих завдань іншого характеру, серед яких – охорона здоров'я засуджених, забезпечення загальноосвітнього та професійно-технічного навчання, інших освітніх, культурних і релігійних потреб засуджених.

Завданням цього органу, в тому числі, є забезпечення безпеки засуджених, персоналу колоній та інших осіб; попередження і виявлення кримінальних правопорушень, вчинених у колоніях, а також порушень встановленого порядку відбування покарання; вивчення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень; надання правоохоронним органам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність або кримінальне провадження, допомоги в розкритті, припиненні та попередженні кримінальних правопорушень.

Досліджуються проблемні питання та можливості впровадження в Україні нових підходів і організаційних форм, які би сприяли виправленню та ресоціалізації засуджених, запобіганню вчиненню ними повторних злочинів та забезпечили б фізичну, процедурну, динамічну безпеку в місцях позбавлення волі.

Доводиться, що існує послідовний логічний ланцюг: забезпечення пріоритетного завдання – дотримання міжнародних стандартів поводження та тримання засуджених і осіб, узятих під варту, досягнення ресоціалізації, реабілітації засуджених, опосередковується і забезпечується особливим пенітенціарним інструментарієм: створенням в органах та установах кримінально-виконавчої системи безпечного середовища. Однак законодавче визначення поняття «безпеки» у кримінально-виконавчому законодавстві на сьогодні відсутнє, однак, варто зазначити, надзвичайно необхідне. Особливо з огляду на активне реформування пенітенціарної системи відповідно до вимог часу та євроінтеграційного курсу України, у зв'язку з яким національне законодавство потребує приведення у відповідність до міжнародно-правових актів.

У висновку зазначається, налагоджена взаємодія оперативних підрозділів ДКВС України з оперативними підрозділами інших правоохоронних органів та органів досудового розслідування – актуальний інструментарій встановлення і підтримання безпечного середовища задля дотримання міжнародних стандартів поводження та тримання засуджених і осіб, узятих під варту.

Ключові слова: безпечне середовище в місцях позбавлення волі, міжнародні стандарти тримання і поводження з засудженими; ресоціалізація і реабілітація засуджених, запобігання вчиненню повторних злочинів.

The article emphasizes that the State Criminal Enforcement Service of Ukraine is a rather unique state institution, the activity of which is aimed at solving its unique function of correction and resocialization of convicts, as well as socially important tasks of a different nature, among which are the protection of the health of convicts, the provision of general education and vocational training, other educational, cultural and religious needs of convicts.

The task of this body is, among other things, to ensure the safety of convicts, colony staff and other persons; prevention and detection of criminal offenses committed in the colonies, as well as violations of the established order of punishment; studying the causes and conditions that contribute to the commission of crimes and other offenses; provision of assistance in the detection, termination and prevention of criminal offenses to law enforcement agencies that carry out investigative activities or criminal proceedings.

Problematic issues and the possibilities of introducing new approaches and organizational forms in Ukraine that would contribute to the correction and resocialization of convicts, prevent them from committing repeated crimes, and ensure physical, procedural, and dynamic safety in places of deprivation of liberty are being investigated.

It is proven that there is a consistent logical chain: ensuring the priority task – compliance with international standards for the treatment and detention of convicts and persons taken into custody, achieving resocialization, rehabilitation of convicts, is mediated and ensured by a special penitentiary toolkit: the creation of a safe environment in the bodies and institutions of the criminal-executive system. However, there is currently no legal definition of the concept of «safety» in criminal enforcement legislation, but, it should be noted, it is extremely necessary. Especially in view of the active reformation of the penitentiary system in accordance with the requirements of the times and the European integration course of Ukraine, in connection with which the national legislation needs to be brought into line with international legal acts.

In the conclusion, it is noted that the established interaction of the operational divisions of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine with the operational divisions of other law enforcement agencies and pre-trial investigation bodies is an actual tool for establishing and maintaining a safe environment for compliance with international standards of treatment and detention of convicts and persons taken into custody.

Key words: safe environment in places of deprivation of liberty, international standards of detention and treatment of convicts; resocialization and rehabilitation of convicts, prevention of repeated crimes.

Постановка проблеми (вступ). Державна кримінально-виконавча служба України (надалі – ДКВС України) є доволі унікальною державною інституцією, діяльність якої спрямовується на вирішення тільки їй притаманної функції виправлення і ресоціалізації засуджених, а також соціально важливих завдань іншого характеру, серед яких – охорона здоров'я засуджених, забезпечення загальноосвітнього та професійно-технічного навчання, інших освітніх, культурних і релігійних потреб засуджених. Для виконання своїх специфічних функцій ДКВС України наділена обов'язком здійснювати відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність в певних видах

установ. Так, відповідно до статті 104 Кримінально-виконавчого кодексу України, в колоніях здійснюється оперативно-розшукова діяльність, основним завданням якої є пошук і фіксація фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб та груп з метою: *забезпечення безпеки засуджених, персоналу колоній та інших осіб; попередження і виявлення кримінальних правопорушень, вчинених у колоніях, а також порушень встановленого порядку відбування покарання; вивчення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень; надання правоохоронним органам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність або кримінальне про-*

вадження, допомоги в розкритті, припиненні та попередженні кримінальних правопорушень [1]. ДКВС України має у своєму підпорядкуванні воєнізовані формування, зброю, виробничі потужності промислового й сільськогосподарського призначення.

Для успішного забезпечення внутрішньої стабільності, безпеки, законності й правопорядку в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах та вирішення інших завдань, покладених на ДКВС України, велике значення має чітка та узгоджена взаємодія цієї інституції і її окремих підрозділів з іншими правоохоронними органами, спрямована на ефективне використання наявних у них можливостей, сил та засобів. Як в цілому слушно зауважує з цього приводу С.К. Гречанюк, потреба у такій взаємодії зумовлена кількома факторами: по-перше, система виконання покарань належить до правоохоронних органів, відповідно, установи виконання покарань та слідчі ізолятори – складові компоненти системи правоохоронних органів; по-друге, у практиці діяльності правоохоронних органів постають спільні специфічні задачі, від реалізації яких залежить спокій суспільства та громадський порядок; по-третє, тільки правоохоронним органам належить виключна можливість застосування примусу; по-четверте, діяльність таких органів повинна будуватись відповідно до чинного законодавства та в порядку, встановленому відповідними нормативно-правовими актами [2, с. 14].

Питанням вдосконалення організації діяльності ДКВС України в останні роки була присвячена значна кількість наукових публікацій вчених у галузі кримінально-виконавчого права, зокрема, таких авторів, як-от: Ю.В. Кернякевич-Танасійчук, М.Ю. Кутєпов, О.В. Лисодед, М.В. Романов, А.Х. Степанюк, І.С. Яковець та ін. Питанням організації оперативно-розшукової діяльності, процесуальної і позапроцесуальної взаємодії оперативних підрозділів правоохоронних органів присвятили свої наукові праці Ю.Р. Гавдзь, І.М. Гриненко, С.К. Гречанюк, Г.В. Новицький, О.Г. Шило, Л.І. Щербина та ін. Однак, питання забезпечення безпечного середовища в установах виконання покарань (динамічної, процедурної та фізичної безпеки як необхідних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених, запобігання вчинення ними повторних злочинів) шляхом оптимізації оперативно-розшукової діяльності в цих установах, за умов реформування ДКВС України під час воєнного стану, залишаються новими, дискусійними і актуальними для наукових досліджень в рамках кримінально-виконавчого права та суміжних наук кримінального циклу.

Метою статті є дослідження проблемних питань та можливостей впровадження в Україні нових підходів і організаційних форм, які би сприяли виправленню та ресоціалізації засуджених, запобігання вчинення ними повторних злочинів та забезпечили б фізичну, процедурну, динамічну безпеку в місцях позбавлення волі (на виконання в 2023 році фундаментальної теми «Дотримання прав людини при виконанні покарань і поведженні із засудженими в Україні», державний реєстраційний номер: 0121U114397).

Виклад основного матеріалу. Відповідно до затвердженого Указом Президента України від 26.05.2020 року №203/2020 Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік [3], з метою забезпечення виконання пріоритетних завдань інтеграції України до Організації Північноатлантичного договору, визначено деталізовану стратегічну мету співпраці та окреслено низку цілей, очікувані результати реалізації яких встановлено до кінця 2025 року. Зокрема, в межах «Стратегічна мета 1.4. Діяльність судових, правоохоронних органів і кримінально-виконавчих установ ґрунтується на принципах верховенства права» позначено «Ціль 1.4.3. Функціонує (створена) ефективна та прозора кримінально-виконавча система, що забезпечує виправлення

і ресоціалізацію засуджених, запобігання вчиненню ними повторних злочинів» та з метою досягнення вказаної цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року, що на даний час підкреслює актуальність поставлених завдань і робить наголос в питанні нагальності їх реалізації.

В контексті проблематики цієї статті, слід звернути увагу, що в коментованій кримінально-виконавчій частині Програми особливо наголошується на забезпеченні умов поведження та тримання засуджених і осіб, узятих під варту, що відповідають міжнародним стандартам (п. 1.4.3.2.), зокрема, шляхом забезпечення поведження з особами в установах виконання покарань на засадах поваги до людської гідності та справедливості з урахуванням гендерних та вікових особливостей (термін виконання – постійно), а також – на забезпеченні ефективної ресоціалізації, реабілітації засуджених (п. 1.4.3.3., 1.4.3.5.). Наголос на ресоціалізації, переході від карального підходу до реабілітації – це важливий елемент суспільного буття на основі сформованого на межі XIX–XX ст.ст. переходу європейської кримінальної політики «від знищення особистості – до відновлення особистості», представляє собою складний і багатовекторний змістовний елемент кримінологічного запобігання злочинності. А в контексті проблематики сучасного кримінально-виконавчого права, привертає увагу дотичний до цього завдання п. 14.3.4., який встановлює завдання створення в органах та установах кримінально-виконавчої системи *безпечного середовища*, що досягається виконанням таких пріоритетних завдань: а) забезпечення *динамічної безпеки*, що зменшує ризик вчинення правопорушень (термін виконання – постійно); б) забезпечення *процедурної безпеки*, що регулює правила застосування заходів безпеки (термін виконання – постійно); в) забезпечення *фізичної безпеки*, що знижує рівень небезпеки в органах і установах кримінально-виконавчої системи (термін виконання – постійно).

Таким чином, вбачається послідовний логічний ланцюг: забезпечення пріоритетного завдання – дотримання міжнародних стандартів поведження та тримання засуджених і осіб, узятих під варту, досягнення ресоціалізації, реабілітації засуджених, опосередковується і забезпечується особливим пенітенціарним інструментарієм: створенням в органах та установах кримінально-виконавчої системи *безпечного середовища*.

Як слушно зазначає Н.А. Гавриленко, в нормах Кримінально-виконавчого кодексу України термін «безпека» використовується в різних аспектах, а саме: особиста безпека засудженого, безпека персоналу, заходи безпеки, дотримання правил техніки безпеки, вимоги безпеки і постійного контролю, пожежна безпека і безпека праці, громадська безпека, національна безпека України, суспільна небезпека кримінального правопорушення, безпека життя і здоров'я засуджених. Ці терміни характеризують лише окремі елементи безпеки.

Проте законодавче визначення поняття «безпеки» у кримінально-виконавчому законодавстві на сьогодні відсутнє, однак, варто зазначити, надзвичайно необхідне. Особливо з огляду на активне реформування пенітенціарної системи відповідно до вимог часу та євроінтеграційного курсу України, у зв'язку з яким національне законодавство потребує приведення у відповідність до міжнародно-правових актів.

Необхідність забезпечення процедурної, динамічної та фізичної безпеки в установах виконання покарань є новелою для українського законодавства, проте вона передбачена чи не усіма базовими міжнародними документами у сфері поведження із засудженими та ув'язненими. Зокрема, і Європейськими пенітенціарними (в'язничними) правилами [4], що затверджені Комітетом міністрів Ради Європи під егідою Ради Європи на основі Мінімальних стандартних правил поведження із

ув'язненими для кращого їх узгодження з європейським контекстом [5, с. 82].

Відтак, з огляду на прямий зв'язок визначеної статтею 104 Кримінально-виконавчого кодексу України мети оперативно-розшукової діяльності (забезпечення безпеки засуджених, персоналу колоній та інших осіб) і проаналізованих цілей і завдань «Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік», рекомендацій Європейських пенітенціарних (в'язничних) правил, принципову важливість режиму відбування покарання для досягнення мети і завдань покарання, слід звернути пильну увагу на питання належної і сучасної організації оперативно-розшукової діяльності в роботі ДКВС України, налагодження взаємодії з оперативними підрозділами інших правоохоронних органів, та рішуче відкинути думки щодо рудиментарного характеру такого роду правоохоронної діяльності в місцях позбавлення волі. Найважливішим у цьому питанні є визначення вмісту і форм взаємодії оперативних підрозділів в місцях позбавлення волі, визначення актуальних завдань і пріоритетів такої діяльності, про що йтиметься нижче.

Для належної реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань ДКВС України, відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», має право взаємодіяти з органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями відповідно до законодавства [6]. Суб'єктами такої взаємодії, серед інших структурних підрозділів ДКВС України, виступають й оперативні підрозділи органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, які відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», наділені оперативно-розшуковою юрисдикцією для забезпечення безпеки і правопорядку вказаних установах та ізоляторах [7].

Оперативні підрозділи, вичерпний перелік яких наведено у ч. 1 ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», становлять собою окремі організаційно-управлінські структури, яким в правових приписах законодавства і відомчих нормативно-правових актах визначені завдання, компетенція та обсяг повноважень при проведенні оперативно-розшукових заходів. Таким підрозділам, за поширенням серед фахівців визначенням, властиві наступні ознаки:

- 1) вони створюються лише у складі правоохоронних та інших державних органів;
- 2) вирішують завдання, визначені оперативно-розшуковим законодавством, відповідно до компетенції відомства, в структурі якого перебувають;
- 3) можуть реалізовувати оперативно-розшукові функції у повному обсязі, частково або здійснювати діяльність оперативно-розшукового призначення допоміжного характеру;
- 4) застосовують методи, зумовлені оперативно-розшуковим характером їх діяльності;
- 5) мають у своєму складі, по-перше, – службових осіб, правовий статус яких поєднує у собі повноваження, передбачені й оперативно-розшуковим законодавством, і законом, що визначає нормативно-правовий статус відомства, до структури якого вони входять, та які вони використовують одночасно при вирішенні завдань у сфері оперативно-розшукової діяльності; по-друге, – співробітників, які мають повноваження лише оперативно-розшукового характеру і перебувають в органі (підрозділі), що здійснює зазначений вид діяльності, на конспіративних засадах;
- 6) реалізують оперативно-розшукову функцію відповідно до визначених напрямів, поєднуючи гласні та негласні форми діяльності;
- 7) службова особа, яка керує підрозділом, особисто відповідає за результати його діяльності, кадровий склад

та належне виконання оперативними співробітниками функціональних обов'язків;

9) під час оперативно-розшукового процесу взаємодіють з іншими оперативними підрозділами як свого, так й інших правоохоронних та державних органів.

При вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності, визначених у ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», оперативні підрозділи раніше та ближче, ніж будь-які інші підрозділи правоохоронних органів, стикаються із фактами вчинення злочинів й особами, що їх готують або вчинили. Зазначене спонукає до визначення оптимальних, для конкретної ситуації, напрямів оперативно-розшукової діяльності в установах виконання покарань з виявлення ознак, попередження або припинення злочинів та взаємодії, за потреби, з іншими оперативними підрозділами, про що зазначається в п. 5 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Проте, необхідність у такій взаємодії зумовлюється не лише потребами оперативно-розшукової, але й кримінальної процесуальної діяльності, оскільки згідно ч. 1 ст. 41 Кримінального процесуального кодексу України оперативним підрозділам прокурором, слідчим може доручатися проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні [8]. При умові коректної організації взаємодії, таке завдання не суперечить і не перешкоджає установам виконання покарань в здійсненні основних функцій. Враховуючи це, а також обсяг завдань, визначених для оперативних підрозділів ДКВС України, їх взаємодію з органами і підрозділами інших правоохоронних органів доцільно класифікувати на такі види:

1) взаємодія у сфері оперативно-розшукової діяльності, яка унормована положеннями законодавства про оперативно-розшукову діяльність, окремими міжвідомчими і відомчими нормативно-правовими актами;

2) взаємодія у сфері кримінальної процесуальної діяльності, яка поділяється на процесуальну, унормовану кримінальним процесуальним законодавством, та організаційну, що регламентується відомчими нормативно-правовими актами.

Організаційно, тактично та процесуально правильно організована взаємодія дозволяє об'єднати й на цій основі більш ефективно використовувати оперативно-розшукові можливості й кримінальні процесуальні повноваження її суб'єктів для вирішення завдань не тільки завдань кримінального судочинства [9, с. 35], але й завдань, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

У контексті цього постає питання, що слід розуміти під взаємодією оперативних підрозділів органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів з органами і підрозділами інших правоохоронних органів, та які особливості вона має в системі ДКВС України. Під терміном «взаємодія» зазвичай розуміють складний вид діяльності, правильне визначення якого має не тільки теоретичне, але і велике практичне значення, так як дозволяє правильно визначити її форми (лат. *forma* – образ, тобто, спосіб організації чогось). Так, філософія визначає «взаємодію» як динамічний зв'язок, у процесі якого відбувається зміна однієї або всіх сторін, що взаємодіють. Саме взаємодія проявляє предмет, дозволяє пізнати його. «Взаємодія» з точки зору психології – це процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їх взаємну зумовленість та зв'язок. Вона виступає як інтегруючий фактор, що сприяє утворенню структур.

Соціальна психологія визначає «взаємодію» як якісно визначений феномен, що виникає в результаті міжособистісного пізнання об'єктів реальної дійсності, яке можливе тільки за умови включення окремих дій по взаємодії

у якусь загальну діяльність. При цьому «взаємодія», як родова категорія, визначається через такі видові поняття, як «взаєморозуміння», «взаємовідносини» та «взаємодопомога», котрі розкривають інформаційні і праксіологічні елементи реальної взаємодії суб'єктів в процесі міжособистісного пізнання.

В юридичній літературі поняття «взаємодія» чітко не визначене. Воно вживається, як правило, тоді, коли мова йде про взаємопогоджену діяльність різних органів і підрозділів у боротьбі зі злочинністю та іншими правопорушеннями [цит. по: 9, с. 35–36], однак в Законах України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» й окремих відомчих нормативно-правових актах він згадується.

Результати аналізу законодавчих й інших нормативно-правових актів та наукових праць з окресленої проблематики дозволяють дійти висновку, що під взаємодією оперативних підрозділів органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів з іншими правоохоронними органами слід розуміти основану на законі та відомчих нормативно-правових актах діяльність незалежних один від одного органів (підрозділів), що здійснюється за комплексного поєднання та ефективного використання повноважень, методів і форм, властивих кожному із них, для вирішення завдань, віднесених до компетенції суб'єктів взаємодії.

Головною метою взаємодії, звісно, є вирішення завдань, визначених у ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України. Проте, зміст взаємодії визначається головними та проміжними завданнями, на вирішення яких вона спрямовується: в одних випадках це може бути пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп або розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб держави-агресора, в інших – проведення тих чи інших слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій, у третіх – розшук особи злочинця, речових доказів, документів, цінностей тощо.

Форми взаємодії залежать від того, проводиться вона у межах оперативно-розшукової чи кримінальної процесуальної діяльності. В останньому випадку вона умовно класифікується на процесуальну, що регулюється кримінальним процесуальним законодавством, і непроцесуальну (організаційну), врегульовану відомчими нормативно-правовими актами (наказами, інструкціями, вказівками тощо) та нормами службової етики, виробленими практикою.

У сфері оперативно-розшукової діяльності взаємодія оперативних підрозділів ДКВС України з органами і підрозділами Національної поліції України, Служби безпеки України та інших правоохоронних органів відбувається переважно в організаційній формі. Така взаємодія представляє собою найбільш організовану й ефективну форму протидії злочинності, у зв'язку з чим вона розглядається як вищий ступінь консолідації сил і засобів оперативних підрозділів, наділених законом відповідними повноваженнями в різних поєднаннях та ступені участі залежно від виду злочину, який готується чи який намагаються вчинити, складності завдань, які вирішуються, необхідності використання відповідних засобів, прийомів та методів. Її основу, на думку А.О. Юхно, становить обов'язок відповідних правоохоронних органів та їх оперативних підрозділів брати участь у попередженні, виявленні та припиненні злочинів, з виділенням для цього необхідних, специфічних для кожного органу, сил і засобів [10, с. 195–204].

Наприклад, взаємодія оперативних підрозділів ДКВС України та Національної поліції, як стверджує М. Яцишин, в основному спрямовується на обмін інформацією; сприяння (з боку оперативних підрозділів ДКВС України)

у розкритті раніше не розкритих злочинів; спільну діяльність під час надзвичайних обставин; технічну співпрацю тощо [11, с. 250–256].

У практичній площині, з метою підвищення рівня такої взаємодії, за ініціативи Управління оперативно-розшукової роботи ДКВС України періодично проводяться розширені міжвідомчі наради на рівні керівництва Національної поліції України та ДКВС України, під час яких узгоджуються комплексні плани оперативно-профілактичних заходів, виконання загальнодержавних і регіональних програм у правоохоронній сфері, проведення постійного моніторингу стану законності і правопорядку, недопущення ускладнення криміногенної ситуації та профілактики злочинів і правопорушень і таке інше. За результатами проведення таких нарад підготовлено низку керівних документів, спрямованих на активізацію роботи оперативних підрозділів установ виконання покарань й слідчих ізоляторів; викриття й припинення фактів незаконного обігу наркотичних, психотропних засобів, їх аналогів і прекурсорів, а також вчинення засудженими й ув'язненими шахрайських дій за допомогою мобільних терміналів.

Зокрема, для нейтралізації негативного впливу «злочинів у законі» та так званих «авторитетів злочинної середовища» оперативними підрозділами ДКВС України проводиться постійна робота, у взаємодії з оперативними підрозділами Національної поліції України, з вказаною категорією осіб, забезпечується збір оперативної інформації, документування їх противних намірів і їх оперативне супроводження тощо.

Основні зусилля під час взаємодії оперативних підрозділів ДКВС України із органами й підрозділами СБ України, як зазначає М.С. Романов, спрямовуються на виявлення фактичних даних, які:

- демаскують формування спецслужбами російської федерації й інших зарубіжних держав вербувальної бази та підбору кандидатів на вербування серед осіб, що знаходяться в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах;

- свідчать про ймовірну причетність окремих осіб із числа засуджених та персоналу ДКВС України до вчинення кримінальних правопорушень, зокрема злочинів проти основ національної безпеки України, тощо [12, с. 125–131].

У контексті викладеного зазначимо, що результативність спільних оперативно-розшукових заходів в установах виконання покарань багато в чому залежить від правильно організованої взаємодії та погодженого використання наявних сил і засобів з метою вирішення завдань, які поставлені перед оперативними підрозділами ДКВС України та інших правоохоронних органів.

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що налагоджена взаємодія оперативних підрозділів ДКВС України з оперативними підрозділами інших правоохоронних органів та органів досудового розслідування – актуальний інструментарій встановлення і підтримання *безпечної середовища* задля дотримання міжнародних стандартів поведіння та тримання засуджених і осіб, узятих під варту. Кінцевим результатом такої взаємодії є досягнення цілей, які стоять перед покаранням взагалі, і перед пенітенціарною системою України – створення ефективної та прозорої кримінально-виконавчої системи, що дійсно забезпечує виправлення і ресоціалізацію засуджених, запобігання вчиненню ними повторних злочинів (рецидиву), підтримує функцію загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання вчиненню кримінальних правопорушень. Така взаємодія, що здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства, міжвідомчих та відомчих нормативно-правових актів, які регламентують правовідносини зазначених підрозділів і органів, також є важливою складовою частиною державної кримінально-виконавчої політики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінально-виконавчий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3. Ст. 21.
2. Гречанюк С.К. Організаційно-правові засади взаємодії кримінально-виконавчих установ з державними органами та недержавними організаціями: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2006. 22 с.
3. Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 45 стор. 13. Ст. 1425. Код акта 99325/2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/2020#Text>
4. Європейські пенітенціарні правила: Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць від 11.01.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text (дата звернення: 26.10.2023)
5. Гавриленко Н.А. Поняття «Безпеки» у кримінально-виконавчому законодавстві: проблеми тлумачення. *Кримінально-виконавча система України та її роль у розбудові правової і соціальної держави*: матеріали VIII заочної міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 26 листопада 2021 р.). Чернігів: Академія ДПтС, 2021. 346 с.
6. Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України». *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 30. Ст. 409.
7. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність». *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, 11-12, 13. Ст. 88.
9. Пивоваров В. В., Щербина Л.І. Взаємодія органів досудового слідства та дізнання при розслідуванні кримінальних справ : монографія. Харків : Право, 2006. 176 с.
10. Юхно А.О. Актуальні аспекти взаємодії оперативних підрозділів підчас запобігання, припинення, виявлення і розкриття злочинів. *Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності*: Матер. наук.-практ. конф. (Харків, 17 грудня 2010 р.). Харків: ХНУВС, 2010. 248 с.
11. Яцишин М. Правовідносини органів і установ виконання покарань з державними органами та недержавними інституціями. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 49. 290 с.
12. Романов М.С. Контррозвідувальний пошук в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України Міністерства юстиції України. *Збірник наукових праць Національної академії СБ України*. 2017. № 63. 232 с.